

УДК 338.432

Буринська О. І.

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ОСОБЛИВОСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТА ЙОГО СКЛАДНИКІВ
В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

У статті узагальнено теоретичні підходи до особливостей концепції сталого розвитку в аграрному секторі національної економіки. Описано основний зв'язок між аграрним сектором, суспільством та довкіллям. Виокремлено характеристики сталого розвитку в аграрному секторі та зв'язок між його економічною, соціальною та екологічною складниками з урахуванням основних завдань, виконання яких необхідне задля забезпечення балансу між поколіннями.

Ключові слова: сталий розвиток, аграрний сектор, складники сталого розвитку в аграрному секторі, зв'язок між складниками сталого розвитку в аграрному секторі, Спільна аграрна політика.

Постановка проблеми. Сучасні умови існування людства невинно пов'язані з подоланням низки кризових явищ, які стали наслідком антропогенного впливу на довкілля. Споконвіку суспільство використовувало довкілля як основний засіб існування. Проте така «споживацька» поведінка поставила нові виклики, такі як екологічна катастрофа, зниження рівня добробуту, бідність, фінансові кризи тощо. Виникла необхідність у формуванні нової світоглядної ідеології, яка б об'єднала заходи, спрямовані на покращення всіх сфер людської життєдіяльності (економічної, соціальної та екологічної). Ідеї для досягнення цих цілей об'єднали політики, науковці та громадськість у концепції сталого розвитку для того, щоб на міжнародному рівні вирішувати гострі проблеми людства, знайшовши баланс між інтересами теперішніх та майбутніх поколінь.

Оскільки ідейні постулати сталого розвитку мають комплексний та всеосяжний характер, на нашу думку, для вирішення проблем необхідно подолати виклики в окремих сферах суспільних відносин. Так, рівень розвитку аграрного сектора завжди мав визначальне значення у структурі національної економіки. Пріоритетність розвитку аграрного сектора в суспільних відносинах пояснюється величезним потенціалом та наявністю суттєвих резервів. Незважаючи на високий рівень ризику, притаманний аграрному сектору, наприклад, через кліматичні умови, саме в ньому формується соціально-економічний рівень життя населення [1]. Тому імплементація ідейних постулат сталого розвитку в аграрний сектор національної економіки можна вважати актуальним питанням сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Концепція сталого розвитку стала темою численних дискусій не лише на політичній арені, а й у працях вітчизняних та закордонних науковців. Особливе місце в науковому доробку займає дослідження сталого розвитку аграрного сектора таких вчених, як М. Аптебі, М. Бейнасі, О. Бородіна, Н. Куркіна, С. Красовіж, В. Лег, Ю. Лопатинський, Л. Меленсе, Л. Мельник, А. Мишко, Г. Мюрдаль, О. Попова, М. Станіжевська та інші. Проте предметом для подальших досліджень залишається забезпечення сталого розвитку в аграрному секторі національної економіки.

Метою статті є узагальнення теоретичних підходів до аналізу особливостей сталого розвитку в аграрному секторі економіки та визначення основних зв'язків між його складниками.

Виклад основного матеріалу дослідження. У третьому тисячолітті розуміння сталого розвитку суттєво змінилося. Сталий розвиток у

сучасному світовому сприйнятті стосується не лише питань розвитку економіки й збереження довкілля, більшою мірою воно має соціальний вимір – рівень задоволення соціальних потреб громад, вирішення проблем соціальної безпеки та соціальної політики. Проблема задоволення соціальних проблем у контексті сталого розвитку зображає сутність багатьох сфер економіки [2, с. 37]. На думку Г. Мюрдаля, результат боротьби за сталий довгостроковий розвиток буде вирішуватися саме в аграрному секторі [3, с. 12]. Тому концепція сталого розвитку має винятково важливе значення для ефективного функціонування аграрного сектора національної економіки. Цьому сприяють декілька основних факторів. По-перше, сільськогосподарські виробники є основними споживачами природних ресурсів (ґрунту, фізичного простору тощо). По-друге, сільське господарство відіграє важливу роль у взаємодії між розвитком цивілізації і навколишнього середовища. По-третє, аграрний сектор, у принципі, багатофункціональний: він продукує їжу (так він забезпечує пріоритетні потреби суспільства), а також непродовольчі товари (субституючи невідновлювані природні ресурси, які закінчуються). По-четверте, він робить значний внесок у життєздатність сільських територій [4, с. 38]. Отже, аграрний сектор розглядається як технології, що характеризує фундаментальний зв'язок між суспільством та довкіллям (див. рис. 1). Тому аграрний сектор потрібно розглядати як генератор й одержувач стимулів для змін.

У сучасній науковій літературі набули широкого поширення такі терміни: аграрна сфера, аграрний сектор, сільський сектор. Ці категорії призначені для зображення поєднання територіального та галузевого аспекту в розрізі соціально-виробничих та екологічних функцій. Якщо не вдаватися до детального визначення цих понять, то можна зазначити, що зазначені терміни зображають систему, яка характеризується наявністю базової галузі, навколо якої формується певне середовище, а саме сільське, що зумовлює специфіку її суспільних функцій, рівня, умов, способу життя населення. Так, галузевий аспект переважає під час використання дефініцій аграрний сектор, аграрна сфера, а територіальний – сільський сектор, сільська сфера [5, с. 39], з чим ми погоджуємося.

Сталий розвиток в аграрному секторі визначається як інтегрована система виробничої практики рослинництва й тваринництва, що має додаткові характеристики в довгостроковій перспективі:

– задовольнити суспільство харчовими продуктами;

– знизити рівень забруднення навколишнього середовища та підвищити якість природних ресурсів, від яких залежить сільськогосподарське виробництво;

– забезпечити найбільш ефективно використання невідновлюваних і внутрішньогосподарських ресурсів;

– підтримувати економічну життєздатність аграрного виробництва;

– підвищити якість життя для фермерів і суспільства в цілому [7].

Таке трактування вважаємо концептуальним.

У визначеннях сталого розвитку, зокрема аграрного, сформульованих у матеріалах сесії Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО) в Римі в 1996 р., зазначається, що головним завданням Програми сталого сільського господарства та сільського розвитку є підвищення рівня виробництва харчових продуктів та забезпечення продовольчої безпеки. Для вирішення цього завдання необхідно підтримувати освітні ініціативи, стимулювати використання економічних інновацій і сприяти розвитку нових технологій, забезпечуючи в такий спосіб стабільний доступ до харчових продуктів відповідно до потреби людини в поживних елементах; доступ до них для бідних груп; розвиток товарного виробництва; скорочення безробіття та підвищення рівня доходів з метою боротьби з бідністю; управління природними ресурсами та захист довкілля [8].

Згідно з визначенням Балтійського Порядку денного-21 (Agenda 21), сталий розвиток сільського господарства – це виробництво високоякісних харчових продуктів та інших сільськогосподарських продуктів і сільськогосподарських послуг в довгостроковій перспективі, беручи до уваги соціальну та економічну структури таким чином, щоб були збережені відновлювані й невідновлювальні ресурси [9], що пов'язано з попередніми підходами.

На нашу думку, враховуючи системний підхід, сталий розвиток аграрного сектора можна визначити як процес динамічного переходу цього сектора національної економіки на новий, якісний рівень функціонування, характерними рисами якого є економічна обґрунтованість, екологічна безпека й соціальна спрямованість з метою забезпечення потреб у продовольстві та підвищення якості життя сільського населення під час дії різних факторів.

Основні тенденції в галузі сільського господарства та аграрного виробництва задають країни – члени ЄС. Для об'єднання зусиль у подоланні спільних проблем проводиться Спільна аграрна політика (САП). З огляду врегулювання нагальних проблем важливим є документ «Спільна аграрна політика до 2020 року: продовольство, природні ресурси та територіальні зміни – виклики майбутнього», оприлюднений Комісією Європейського Парламенту в листопаді 2010 р. Згідно із цим документом, цілями САП до 2020 р. є:

1. Життєздатне виробництво харчових продуктів.

2. Стале управління природними ресурсами й боротьба зі зміною клімату.

3. Збалансований територіальний розвиток [10].

Для того, щоб забезпечити якісний результат виконання певних цілей, необхідно приймати рішення на транснаціональному рівні, наприклад, під час формування політики та комплексу заходів щодо змін клімату, управлінням водними ресурсами та біорізноманіттям тощо. З метою забезпечення такого підходу необхідно враховувати характеристики сталого розвитку в аграрному секторі:

– досягнення цілей відбувається на основі екологічних циклів та забезпечення низького рівня забруднення;

– гарантування того, що основні потреби в харчуванні нинішнього й майбутніх поколінь, якісно та кількісно, будуть виконані через забезпечення основними сільськогосподарськими продуктами;

– забезпечення тривалої зайнятості, достатніх доходів, гідного життя й умов праці для зайнятих у сільськогосподарському виробництві;

– підтримує й підсилює виробничий потенціал бази природних ресурсів у цілому, а також регенеративну здатність поновлюваних джерел;

– зміцнює самозабезпеченість фермерських господарств [11, с. 293–303].

Окремо можна виділити такі особливості аграрного сектора у структурі національної економіки:

1. Раціональне використання сільськогосподарського простору й підтримка виробничого потенціалу ґрунтів.

2. Забезпечення продовольчої самодостатності країни.

3. Виробництво безпечних харчових продуктів.

4. Виробництво очікуваного рівня сировини.

5. Зниження рівня або усунення загроз довкіллю з метою збереження біорізноманіття.

6. Отримання належного рівня доходу в аграрному секторі, що забезпечить отримання коштів для модернізації та розвитку [12, с. 23–40].

Отже, сталий розвиток в аграрному секторі є довгостроковим процесом, який забезпечує виробництво безпечних харчових продуктів і зберігає невідновлювальні ресурси, не забруднюючи навколишнє середовище. Тому основними завданнями, виконання яких необхідне для забезпечення сталого розвитку в аграрному секторі, є:

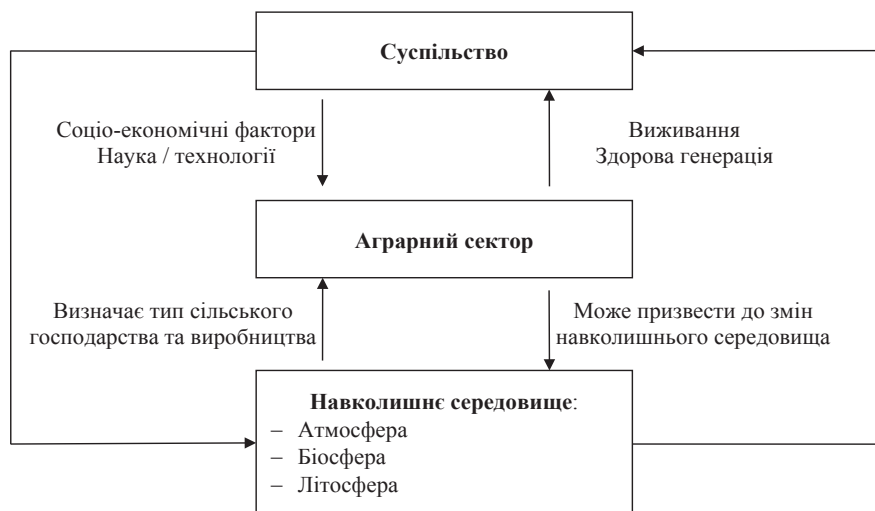

Рис. 1. Основний зв'язок між аграрним сектором, суспільством та навколишнім середовищем

Джерело: побудовано автором на основі [6, с. 5]

1. Забезпечення високого рівня життя для виробників сільськогосподарської продукції. Це означає, що виробництво насамперед повинне бути економічно вигідним та соціально справедливим.

2. Використання таких методів виробництва, які не зумовлюють деградацію навколишнього середовища й не забруднюють поверхневі та підземні води в результаті надмірного використання добрив і засобів захисту рослин. Ці методи також не повинні приводити до ерозії й негативно впливати на навколишнє середовище та біорізноманіття.

3. Збереження традиційних сільських громад і звичаїв – справедливий дохід фермера буде забезпечувати підтримку своєї родини та подальшу господарську діяльність. Це буде основою для продовження родинної справи наступними поколіннями. Тому традиція зберігається й розвивається [13, с. 87–105].

Отже, феномен сталого розвитку насамперед охоплює три складові частини: економічну, соціальну та екологічну. З одного боку, в аграрному секторі вони є окремо визначеними й певною мірою можуть доповнювати одна одну. З іншого – існують певні неузгодженості. Ціни вхідних ресурсів та вихідних матеріалів не враховують вартість навколишнього середовища, а суб'єкти господарської діяльності впливають на шкідливі екологічні екстерналії через недостатнє знання про взаємозв'язок їх діяльності й навколишнього середовища та використання природних ресурсів. З огляду сталого розвитку в аграрному секторі як системи, його можна розглядати як процес, в якому попит на вихідну продукцію – харчові продукти, сировину та зручності сільських територій – формується з урахуванням використання методів ведення сільського господарства, які є економічно ефективними, екологічно та соціально прийнятними [14, с. 39–71]. Так, економічний аспект пов'язаний з можливістю підтримки достатнього потенціалу виробничих потужностей для задоволення поточних і майбутніх потреб у продовольстві шляхом ефективного викорис-

тання ресурсів (забезпечення такого технологічного процесу, який дасть змогу отримати максимальну віддачу від набору входів у виробничу систему). Це означає, що аграрний сектор здатний реагувати на зміну споживчого попиту та проблеми технологічних розробок. Водночас фермери повинні враховувати потреби людей, дикої природи та ландшафту.

Екологічний аспект пов'язаний з можливістю підтримання достатньої кількості природних ресурсів (особливо землі і води) разом зі зниженням шкідливих екологічних наслідків сільськогосподарської діяльності. З одного боку, сільське господарство може призвести до ерозії ґрунту, підкислення, евтрофікації, висихання, забруднення води та повітря. Це приводить до утворення парникових газів, втрати природного середовища існування, біорізноманіття та ландшафтних особливостей. З іншого – аграрний сектор може сприяти збереженню навколишнього середовища, наприклад, забезпечувати поглинання вуглецю, що буде здійснювати підтримку природного середовища проживання, біорізноманіття та ландшафтів. Чимало із цих ефектів можна визначити як специфічні активи [15, с. 23–28], що актуально й для нашої країни.

Соціальний складник охоплює різні елементи. По-перше, це стосується інституційного середовища, яке описує правила гри в суспільстві. Воно містить формальні й неформальні правила або елементи, такі як мотивація, довіра, прихильність, цінності та норми або загальні кодекси поведінки в суспільстві, зміни в пріоритетах споживачів. Ці елементи впливають на стабільність соціально-культурної системи, необхідність широкої участі громадськості в прийнятті рішень про етичні аспекти виробництва харчових продуктів, продовольчу безпеку та охорону довкілля. По-друге, це стосується таких елементів, як справедливість і рівність у розподілі доходів (в аграрному секторі, а також між різними секторами національної економіки), справедливі ціни на харчові продукти, ресурси, забезпечення балансу рівних можливостей для сільського та міського населення [16, с. 10], що дуже важливо для України зі значною часткою сільського населення та нижчим рівнем його економічного та соціального добробуту.

На нашу думку, аграрний сектор, який процвітає та економічно ефективний, здатний стимулювати інвестиції в екологічно чисті технології виробництва. Це дасть змогу мати знання і стимул, щоб підтримувати свою ресурсну базу. Крім того, аграрний сектор буде отримувати максимальну віддачу від наявних ресурсів, формування цін сільськогосподарської продукції, що містить витрати на їх виробництво та сприятиме підтримці продовольчих цін на низькому рівні. Сталий аграрний сектор і низькі ціни на продукцію є позитивними для соціальної складової частини. Узагальнити та зобразити взаємозв'язки наведеного можна за допомогою рис. 2.

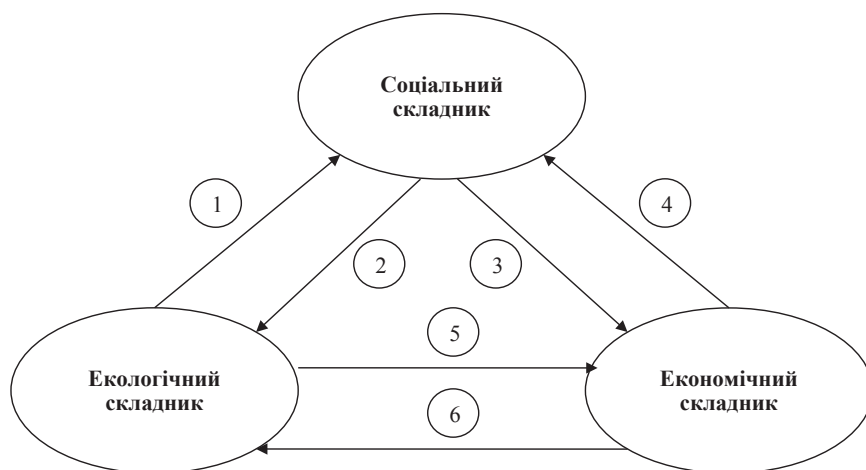

Рис. 2. Зв'язок між економічною, соціальною та екологічною складовими частинами сталого розвитку в аграрному секторі

Умовні позначення: 1 – екологічні наслідки діяльності аграрного сектора на життя та працю людей, дику природу, ландшафтні умови і можливості для відпочинку; 2 – тиск на екологічні ресурси в сільському господарстві, попит споживачів на екологічні товари; 3 – вплив інституційного середовища на процес сільськогосподарського виробництва; 4 – розподіл доходів, забезпечення можливостей працевлаштування сільського населення, ціни на продукти харчування; 5 – ефективне використання природних ресурсів, необхідних в аграрному секторі; 6 – покращення умов використання екологічних ресурсів, інвестиції в охорону навколишнього середовища, дикої природи та збереження ландшафту.

Джерело: побудовано автором на основі [15, с. 25]

Не зайвим буде зауважити, що між екологічною, економічною та соціальною складовою частинами сталого розвитку існують функціональні зв'язки та взаємозалежність. Ці зв'язки й визначають коеволюцію складників. Така коеволюція формує залежність між економічним розвитком, з одного боку, та екологічним та соціальним прогресом – з іншого. Натомість зворотній зв'язок полягає в забезпеченні основних імпульсів для економічного зростання, що формуються екологічною та соціальною сферами [8, с. 29]. Характерними рисами такої коеволюції є низка суперечностей, протиріччя, подолання яких так необхідне для подальшого гармонійного розвитку суспільства. Так, симбіоз зазначених цілей і подолання перешкод формує ідейний складник сталого розвитку з її утопічними рисами, з одного боку, та необхідну й безкомпромисну умову існування людства – з іншого.

У центрі дослідження аграрного сектора національної економіки на сучасному етапі виокремлюють визначення основних напрямів та обґрунтування забезпечення сталого розвитку, яке б дало змогу повною мірою наблизитися до реалізації головних цілей цієї концепції. Проте для розвитку підприємств аграрного сектора та сільських територій у цілому потрібно забезпечити такі умови:

- формування стратегії розвитку сільського господарства з врахуванням реальних потреб суспільства та наявного ресурсного потенціалу;
- врахування основних характеристик ресурсного потенціалу аграрної галузі шляхом визначення сильних та слабких сторін;

– ефективна співпраця між суб'єктами господарювання;

– дієве управління розвитком господарської структури, зоною компетенції якої можна вважати продовольче забезпечення, екологічний та соціальний розвиток сільської місцевості [18].

Згідно із загальноприйнятими принципами сталого розвитку, пріоритетність в аграрному секторі та його розвитку повинна бути сформована на засадах гнучкості й адаптивності до постійно змінюваних умов навколишнього середовища з формуванням екологічної відповідальності суб'єктів господарювання та суспільства зокрема; раціональному використанні природних ресурсів, що забезпечить конкурентну перевагу; застосуванні кращих сучасних практик ведення сільського господарства; залучення до навчання та формування світоглядної позиції з метою забезпечення поступового руху в напрямі імплементації постулат сталого розвитку.

Висновки. Отже, сталий розвиток досягається, якщо протягом тривалого часу забезпечується в єдності та взаємодії відтворення виробничого потенціалу, людських ресурсів та природного середовища. Головним у сталості аграрного сектора та його окремих галузей є врахування та коригування впливів зовнішніх і внутрішніх факторів, а також врахування збалансування його складників. Тому сталий розвиток варто сприймати не лише як можливість подолання негативних наслідків господарювання, а й як ключ до найефективнішого використання потенціалу аграрного сектора.

Список використаних джерел:

1. Лопатинський Ю. Сталий розвиток аграрного сектора національної економіки у контексті євроінтеграції / Ю. Лопатинський. // Науковий вісник Чернівецького університету. Економіка. – 2015. – Вип. 730–731. – С. 17–20.
2. Соціоекономічний розвиток сільського господарства і села: сучасний вимір / [О. Бородіна, І. Прокопа, В. Юрчишин та ін.]; за ред. О. Бородіної; НАН України, Ін-т екон. та прогноз. – К., 2012. – 320 с.
3. Zegar J. Sustainability of private farms in the light of selected criteria / J. Zegar, W. Wrzaszcz // Sustainable agriculture – selected papers. – 2007. – № 61.1. – P. 38–94.
4. Попова О. Сталий розвиток агросфери України: політика і механізми / О. Попова // НАН України; Ін-т екон. та прогноз. НАН України. – К., 2009. – 352 с.
5. Behnassi M. Science, Policy and Politics of Modern Agricultural System / M. Behnassi, A. Shabbir. – New York: Springer Verlag, 2014. – 379 p.
6. Food, agriculture, conservation and trade act. – US Congress Papers, Title XVI, Research, Subtitle A, Section, 1990. – 1602 p.
7. Promoting Sustainable Agriculture and rural development: Agenda 21. – Rome: FAO, 1996. – Chapter 14.
8. An Agenda 21 for the Baltic Sea Region Baltic 21 Adopted at the 7th Ministerial Session of the Council of the Baltic Sea States. – Nyborg, 1998. – June 22–23.
9. Communication From The Commission To The European Parliament, The Council, The European Economic And Social Committee And The Committee Of The Regions The CAP towards 2020: Meeting the food, natural resources and territorial challenges of the future. – Brussels, 2010. – 672 p.
10. Appleby M. Sustainable agriculture is humane, humane agriculture is sustainable / M. Appleby // Journal of Agricultural and Environmental Ethics. – 2005. – № 18. – P. 293–303.
11. Krasowicz S. Cechy rolnictwa zrywnowaionego / S. Krasowicz // Koncepcja badac nad rolnictwem poiecznie zrywnowaionym. – Dziai Wydawnictw IERiGi, 2005. – 157 p.
12. Staniszewska M. Rolnictwo zrywnowaione a rozwój polskiego rolnictwa i wsi / M. Staniszewska // Koncepcja badac nad rolnictwem poiecznie zrywnowaionym, Dziai Wydawnictw IERiGi. – P. 87–105.
13. Myczko A. Dostowanie gospodarstw rolnych do wymagan dobrostanu zwierzat I cross-compliance w zakresie srodkow trwalych / A. Myczko // Z badan nad rolnictwem spolecznie zrywnowazonym. – 2008. – № 5. – 135 p.
14. Melece L. Sustainable rural development: some agri environmental issues in Latvia / L. Melece, T. Zaharova // Human Resources: The Main Factor of Regional Development. – 2010. – № 3. – С. 23–28.
15. Legg W. Sustainable Agriculture: An Economic Perspective / W. Legg // OECD, Conference in the UK on sustainable agriculture. – 1999. – 10 p.
16. Мельник Л. Социально-экономический потенциал устойчивого развития / Л. Мельник, Л. Хенс. – Сумы: Университетская книга, 2007. – 1120 с.
17. Куркина Н. Организационно-экономический механизм развития системы продовольственного обеспечения (теория, методология, практика): автореф. дис. ... докт. экон. наук: спец. 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством» / Н. Куркина. – М., 2010. – 42 с.

Буринская О. И.

Черновицкий национальный университет имени Юрия Федьковича

ОСОБЕННОСТИ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ И ЕГО СОСТАВЛЯЮЩИХ В АГРАРНОМ СЕКТОРЕ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ

Резюме

В статье обобщены теоретические подходы относительно особенностей концепции устойчивого развития в аграрном секторе национальной экономики. Описана основная связь между аграрным сектором, обществом и окружающей средой. Выделены характеристики устойчивого развития в аграрном секторе и связь между его экономической, социальной и экологической составляющими с учетом основных задач, выполнение которых возложено для обеспечения баланса между поколениями.

Ключевые слова: устойчивое развитие, аграрный сектор, составляющие устойчивого развития в аграрном секторе, связь между составляющими устойчивого развития в аграрном секторе, Общая сельскохозяйственная политика.

Burynska O. I.

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

FEATURES OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT AND ITS COMPONENTS IN AGRICULTURAL SECTOR OF NATIONAL ECONOMY

Summary

The article summarizes the theoretical approaches to the features of sustainable development in the agricultural sector of the national economy. We describe the basic relationship between the agricultural sector, society and the environment. In the article is determined the characteristics of sustainable development in the agricultural sector and the relationship between the economic, social and environmental components, taking into account the major challenges, which put performance to ensure a balance between the generations.

Keywords: sustainable development, agricultural sector, components of sustainable development in agricultural sector, connection between components of sustainable development in agricultural sector, Common Agricultural Policy.

УДК 330.341.1

Вакуліч А. М.

Український державний хіміко-технологічний університет

ФОРМУВАННЯ БІОЕКОНОМІКИ – ШЛЯХ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

У статті визначено, що одним із факторів підвищення інноваційності економіки є використання біотехнологій. Показано вплив біотехнологій на розвиток світової економіки. Досліджено передумови, які склались у країні для виникнення біоіндустрії. Базуючись на потенційних можливостях України, запропоновано напрями впровадження інноваційних біотехнологій для формування власної біоекономіки.

Ключові слова: інноваційний розвиток, інвестиції, біоекономіка, біоіндустрія, біопродукти.

Постановка проблеми. Успішний розвиток національної економіки залежить від спроможності своєчасного впровадження інноваційних технологій, на базі яких у майбутньому можуть бути сформовані нові крапки економічного росту. Такі технології належать до критичних. У XXI ст. біотехнологію відносять до переліку критичних технологій. Реалізація біотехнологічних виробництв у різних галузях економіки впливає на виникнення таких термінів, як біопромисловість, біоіндустрія, біоекономіка. Як показує досвід інших країн, формування біоіндустрії є одним із драйверів росту, що дає економіці країни змогу перейти на інший якісний рівень.

В Україні продукція, яка виробляється біотехнологічними способами має незначну частку, а виробництво біопродуктів не отримало необхідного розвитку. Але в країні існує потенціал для формування біоіндустрії на базі різних галузей, тому необхідно визначити:

- в яких сегментах економіки необхідно стимулювати розвиток біотехнології;
- які заходи потрібно здійснити на рівні держави для формування та розвитку вітчизняної біоекономіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання інноваційного розвитку вітчизняної економіки висвітлено в сучасних дослідженнях різних науковців. Особливості використання інноваційного потенціалу промисловості України розглянуто в працях О. Амоши [1, с. 29–31]. Пріоритетні напрями інвестиційного забезпечення інноваційної політики промислових підприємств розглянуті в монографії Т. Логутової [2, с. 221–223, с. 228]. Л. Телишевська розглядає умови активізації інноваційної діяльності [3, с. 88]. Питання інноваційно-маркетингової моделі розвитку осмислено в роботі В. Дубницького [4, с. 111]. Аналіз наукових праць, присвячених питанням інноваційного розвитку вітчизняної економіки, дає підстави стверджувати про актуальність обраного напрямку